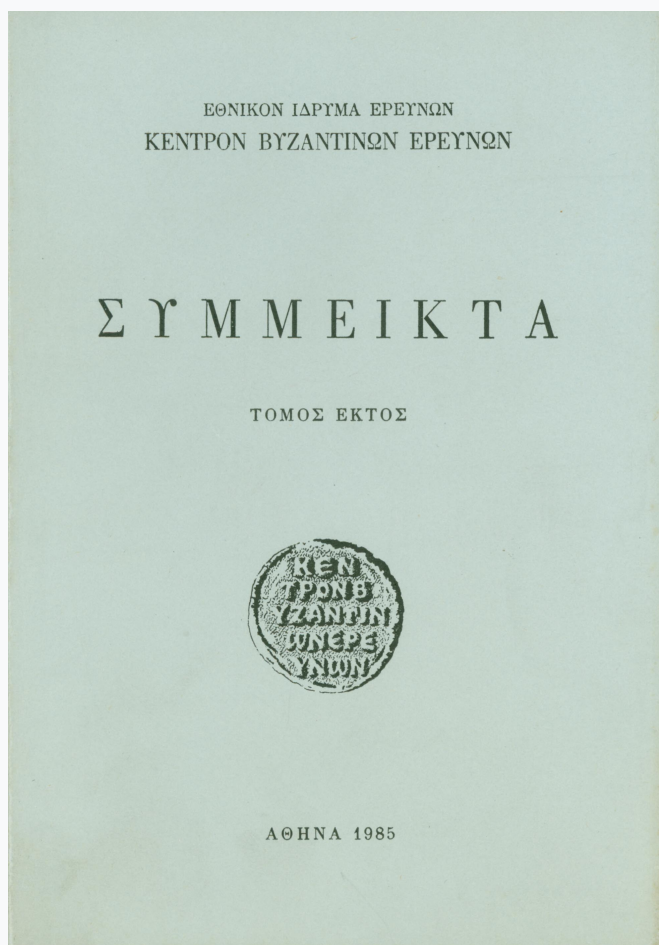

Byzantina Symmeikta

Vol 3 (1979)

SYMMEIKTA 3

Παλαιογραφικά Ὑδρας

Κρίτων ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ

doi: [10.12681/byzsym.665](https://doi.org/10.12681/byzsym.665)

Copyright © 2014, Κρίτων ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ Κ. (1979). Παλαιογραφικά Ὑδρας. *Byzantina Symmeikta*, 3, 179–195.
<https://doi.org/10.12681/byzsym.665>

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΥΔΡΑΣ*

Τὸ 1959 καὶ 1960 ὁ Λ. Πολίτης ἐντόπισε καὶ κατέγραψε δύο συλλογές χειρογράφων στὴν Ὑδρα. Ἡ πρώτη, γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς ὁποίας δὲν ὑπῆρχε παλιότερη μνεία, ἀποτελεῖται ἀπὸ 40 χειρόγραφα τῆς μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ¹. Ἡ δευτέρα ἀπαρτίζεται ἀπὸ 7 χειρόγραφα τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας («Μοναστήρι») στὴν πόλιν τῆς Ὑδρας². Ἀπὸ αὐτά, μόνον ἓνα, ποὺ περιέχει ὑπόμνημα τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας, εἶχε περιγραφεῖ παλιότερα³. Συνοπτικὴ ἀναγραφὴ τῶν δύο συλλογῶν δημοσίευσε πρόσφατα ὁ ἴδιος⁴.

Στὴ διάρκεια ἐπισκέψεώς μου στὴν Ὑδρα, ποὺ πραγματοποιήθηκε στὰ πλαίσια τῶν ἀποστολῶν τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν τοῦ Ε.Ι.Ε. τὸν Αὐγουστο τοῦ 1975, ἐντοπίστηκαν 24 ἀκόμη χειρόγραφα στὴ μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ, στὴ μονὴ Ἀγίας Τριάδος, στὸ μετόχι τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ στὸ Ἀρχεῖο τῆς Κοινότητος Ὑδρας.

Ἀπὸ τὴ μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ προέρχονται 18 ἀπὸ τὰ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα ἐντοπίστηκαν μετὰ ἀπὸ εἰδικὴ ἔρευνα στὸ καθολικόν, τὰ κελιά καὶ τὴ

*Τὸν σεβασμιώτατο μητροπολίτη Ὑδρας κ. Ἱερόθεο καὶ τὸν ἡγούμενο τῆς μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ π. Εὐθύμιο εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴ φιλοξενία καὶ τὴ βοήθειά τους.

1. Γιὰ τὴ μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ, ποὺ συστήθηκε στὰ 1813 στὴ θέση προϋπάρχοντος ναυδρίου ἀπὸ ὁμάδα κολλυβάδων ποὺ κατέφυγε στὴν Ὑδρα μετὰ τὴ λήξιν τῆς γνωστῆς «ἔριδος τῶν κολλύβων» στὸ Ἅγιον Ὄρος, βλ. Ν. Γ. Χαλιόρη, *Ἡ μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ*, Πειραιᾶς 1928, καὶ Ἀ. Λιγνοῦ, *Ἱστορία τῆς Νήσου Ὑδρας*, τόμ. 1, Ἀθήνα 1946, σελ. 192 - 195. Γιὰ τὴν ἔριδα, γενικά, τῶν κολλύβων στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὴ διασπορὰ τῶν κολλυβάδων στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου βλ. τὸ κλασικὸ ἄρθρο τοῦ L. Petit, *La grande controverse des colybes*, *Echos d'Orient* 2 (1898 - 1899), σελ. 321 - 331. Χ. Σ. Τζώγας, *Ἡ περὶ μνημοσύνων ἔρις ἐν Ἀγίῳ Ὄρει κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα*, Θεσσαλονίκη 1969 (ιδιαίτερα σελ. 133 - 138), ὅπου ἡ λοιπὴ βιβλιογραφία, καὶ Κ. Παπουλίδης, *Τὸ κίνημα τῶν κολλυβάδων*, Ἀθήνα 1971, σελ. 84 - 91.

2. Γιὰ τὸ ναὸ τῆς Παναγίας ποὺ λειτουργοῦσε παλιότερα ὡς μονὴ βλ. Λιγνοῦ, ὁ.π., σελ. 183 - 190.

3. Χ. Ι. Παπαϊωάννου, *Ἐν χειρόγραφον τοῦ ὑπομνήματος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Θεοφυλάκτου εἰς τὰ 4 Εὐαγγέλια*, Θεολογία 3 (1925), σελ. 243 - 255. Ὁ ἴδιος δίνει τὴν ἀόριστη πληροφορία γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συλλογῆς δέκα περίπου χειρογράφων. Πρβλ. καὶ M. Richard, *Répertoire des Bibliothèques et des Catalogues de manuscrits grecs*², Παρίσι 1958, σελ. 107, ἀρ. 400.

4. Λ. Πολίτης, *Συνοπτικὴ ἀναγραφὴ χειρογράφων ἐλληνικῶν συλλογῶν*, Θεσσαλονίκη 1976, σελ. 84 - 89.

βιβλιοθήκη τῶν ἐντύπων βιβλίων τῆς μονῆς. Ἔτσι, τὰ χειρόγραφα, μαζὶ μὲ τὰ 40 ποὺ κατέγραψε ὁ Πολίτης, ἀνέρχονται συνολικὰ σὲ 58. Ἡ περιγραφή τῶν νέων χειρογράφων, ποὺ ἀκολουθεῖ, ἔχει δική της ἀρίθμηση, μὲ παράλληλη ἀναγραφή – σὲ παρένθεση – τῆς συνέχειας τῆς ἀριθμήσεως Πολίτη. Ἡ συλλογὴ ἀφοῦ μικροφωτογραφήθηκε, ταξινομήθηκε καὶ τοποθετήθηκε σὲ ἰδιαίτερο τμήμα τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς¹.

Στὴ μονὴ Ἀγίας Τριάδος, ποὺ ἐγκαταλείφθηκε μετὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰ. καὶ ἀνασυστήθηκε πρόσφατα², καταγράφτηκαν δύο μουσικὰ χειρόγραφα. Πληροφορίες γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἄλλων χειρογράφων στὸ παρελθὸν δὲν ὑπάρχουν. Ἐξ-ἄλλου, ἔρευνα στὴ μητρόπολη Ὑδρας γιὰ τὴν ἀνέυρεση χειρογράφων τῆς μονῆς, ποὺ τυχὸν μεταφέρθηκαν παλιότερα ἐκεῖ, δὲν εἶχε ἀποτελέσματα.

Τρία χειρόγραφα βρέθηκαν καὶ καταγράφτηκαν στὸ νὰ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτη, μετόχι τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἀγίου Ὁρους στὴν πόλη τῆς Ὑδρας³.

Τέλος, περιγράφεται ἐδῶ ἓνα χειρόγραφο ποὺ ἐπισημάνθηκε στὸ Ἀρχεῖο τῆς Κοινότητος Ὑδρας, σὲ κιβώτιο ἀνάμεσα σὲ ἄλλους κώδικες.

ΜΟΝΗ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

1(41) Χαρτ. 23,5 × 17,5 φφ. Β + 53 18ος αἰ.

Ἀκολουθίες διαφόρων ἁγίων.

1. (φ. 1) Ἀκολουθία τῶν ἁγίων Βαρσανουφίου, Ἰωάννου, Σερίδου, Δωροθέου καὶ Δοσιθέου. (Περιέχει δύο κανόνες: α) τῶν Βαρσανουφίου, Ἰωάννου καὶ Σερίδου. Ὡδὴ α', ἦχος πλ. β', Ὡς ἐν ἡπείρῳ πεζεύσας. Ἀρχ. Ταῖς ὑπερφώτοις τοῦ πνεύματος ἀστραπαῖς β) τῶν Δωροθέου καὶ Δοσιθέου. Ὡδὴ α', ἦχος πλ. δ', Ἀρματηλάτην Φαραώ. Ἀρχ. Τῆς οὐρανίου πατριᾶς τῷ ἔρωτι κατασχεθεῖς).

2. (φ. 22) Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Ἱεροθέου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν (MR, 5, 330 - 335).

3. (φ. 38) Ἐκλογή ἐκ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ σοφωτάτου ἀνδρὸς Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ τοῦ εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν, ἱεραπόστολον καὶ ἱεράρχην Ἀθηνῶν μέγαν Ἱερόθεον. Ἀρχ. Τὸν Ἱερόθεον θέλω ἐγκωμιάσει τὸν ἱερόν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον (Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἱεροθέου ἐπισκόπου

1. Ἡ μικροφωτογράφηση τοῦ συνόλου τῶν χειρογράφων, καθὼς καὶ ἐκείνων τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ἐγίνετο τὸ 1976 ἀπὸ τὸ Ἱστορικὸ καὶ Παλαιογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

2. Γιὰ τὴ μονὴ βλ. Λιγνοῦ, ὁ.π., σελ. 190 - 191.

3. Γιὰ τὸ μετόχι τῆς Μεγ. Λαύρας βλ. Λιγνοῦ, ὁ.π., σελ. 196 - 198.

Ἀθηνῶν. . . , παρὰ. . . Χατζῆ Στεφάνου Κ. Σκαθάρου, Ἀθήνα 1878, ΒΑΓ, σελ. 104. Πρβλ. καὶ BHG³ 751).

4. (φ. 45). Τροπάρια εἰς τὴν λιτὴν καὶ κανὼν ἕτερος τοῦ ἁγίου Ἱεροθέου (Ὁ κανόνας ἔχει ἀκροστιχίδα: Ἱεροθέω ᾄσμα σὸν πόθω δεύτερον μέλλω. Ἦχος πλ. β', Ὡς ἐν ἡλείῳ. Ἀρχ. Ἱμειρομένω προσάδειν σοι).

Τὸ χφ. ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα τριάδιο καὶ 6 τετράδια χωρὶς ἀρίθμηση. Διακρίνονται δύο γραφεῖς: στὰ φφ. 1 - 45 ὁ πρῶτος καὶ στὰ φφ. 46 - 49^ν ὁ δεύτερος. Ἡ γραφή καὶ τῶν δύο εἶναι μετρίου μεγέθους, ἀγροῖκος, γρήγορη, ἀλλὰ εὐανάγνωστη. Χρήση ἐρυθρογραφίας στὰ ἀρχικὰ καὶ τοὺς τίτλους. Ἡ μελάνη μαύρη, ἐξίτηλη. Ἡ βιβλιοδεσία ἔχει χαλαρωθεῖ καὶ τὰ φύλλα ἔχουν ρυπανθεῖ ἀπὸ τὴ συχνὴ χρῆση. Ἡ στάχωση εἶναι ἀπὸ καφὲ δέσμω σὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας, χωρὶς ἔντυπα κοσμήματα.

2(42) Χαρτ. 14,5 × 10 φφ Β + 165

17ος αἰ.

Νομοκάνων «πάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον», σὲ 225 κεφάλαια.

(φ. 1 - 15^ν) Πίναξ ἀκριβῆς τῆς παρούσης πικτύδος (περιέχει τοὺς τίτλους 228 κεφαλαίων).

(φ. 16 - 33^ν) Ὁ τίτλος: Νομοκάνονον πάνυ πλουσιώτατον καὶ νουθεσία εἰς πνευματικὸν καὶ ἀσφάλεια. Ἀκολουθεῖ τὸ προοίμιο. Ἀρχ. Ὁ δεχόμενος τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων.

(φ. 33^ν) Κανόνες συνοδικοὶ καὶ ἀποστολικοὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ ἐτέρων πολλῶν ἁγίων κατὰ τάξιν, νεωστὶ συνταχθέντες διὰ τὸ ἀσύγχυστον. Ἔπονται τὰ κεφάλαια. Κεφ. α' Περὶ πνευματικοῦ καὶ περὶ τοῦ μὴ λύειν ἐτέρου πνευματικοῦ κρίσιν. Ἀρχ. Πνευματικοὶ λέγονται οἱ κύριοι. (φ. 158) κεφ. σκδ' Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου πατριάρχου Ἀντιοχείας κοινῇ γλώττῃ, περὶ γονορροίας καὶ ὑγρότητος ἀνθρώπου. (φ. 161^ν) [κεφ. σκε'] Εὐχὴ μεγάλη ἦν λέγει ὁ ἀρχιερεὺς ἡ πνευματικὸς ἐπὶ τὸν μέλλοντα μεταλαβεῖν (G o a r, *Eὐχολόγιον*, 536 - 537). Παραλείπονται τὰ κεφάλαια σκστ' ἕως σκη' [γιὰ τὸν νομοκάνονα τοῦ τύπου: «πάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον» βλ. Σπ. Ν. Τρωϊάνου, *Νομοκάνων* «πάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον», Ἀθήνα 1969, ἀνάτ. ἀπὸ τὸ Ἀρχ. Ἐκκλ. καὶ Κανον. Δικαίου, τόμ. ΚΓ' (1968) καὶ ΚΔ' (1969)].

Τὸ χφ. ἀποτελεῖται ἀπὸ 21 τετράδια (τὸ 15ο εἶναι ἐπτάδιο καὶ τὸ 21ο ἐξάδιο), ἀριθμημένα ἀπὸ τὸν γραφέα στὸ πάνω ἀριστερὰ verso κάθε τετραδίου. Ἡ γραφή εἶναι μετρίου μεγέθους, ταχεῖα, γωνιώδης καὶ δεξιοκλινής. Χρήση ἐρυθρογραφίας γίνεται στὰ ἐπίτιτλα, τὰ ἀρχικὰ καὶ τοὺς τίτλους τῶν κεφαλαίων. Ἡ μελάνη καστανόχρωμη, ἐξίτηλη. Τὸ χφ. εἶναι σταχωμένο μὲ μεμβράινο φύλλο κώδικα (γραφή πιθανότατα 14ου αἰ., πολὺ ἐξίτηλη), πάνω σὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας.

Κτητορικὰ σημειώματα: α) (φ. Β) Καὶ τότε τῆς ἐν Ὑδρᾷ μονῆς τοῦ Προφ(ή)του Ἡλιοῦ β) (φ. 15^ν) Ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου ἀρχidiaκόνου Νικηφόρου.

3(43) Χαρτ. 22,5 × 16 σελ. κδ' + 709

18ος αἰ.

Διονυσίου τοῦ ἐκ Σιατίστης, Βιβλίον καλούμενον Ἰχνος Χριστοῦ.

(σ. α') Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου: Βιβλίον καλούμενον Ἰχνος Χριστοῦ, ἦτοι ὁμιλίας πνευματικάι, ἠθικάι καὶ ψυχωφελεῖς, συντεθεῖσαι παρὰ Διονυσίου ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς ἐκ Σιατίστης, ἀσκοῦντος κατὰ τὸ ἀγιώ-
νυμον ὅρος τοῦ Ἀθωνος ἐν τῇ ἱερᾷ σκῆτῃ τοῦ ἀγίου Δημητρίου, τῇ κειμένῃ
κατὰ τὴν μεγίστην λαύραν τοῦ Βατοπεδίου, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσαι παρὰ
τοῦ. . . καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσαι εἰς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν.

1. (σ. γ') Πρόλογος τοῦ συγγραφέα. Ἀρχ. Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ
καὶ ἐν τῇ γῇ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν.

2. (σ. ζ') Στίχοι διάφοροι τοῦ συγγραφέα. Ἀρχ. Βιβλίον τὸ καλούμενον
Χριστοῦ τὸ θεῖον Ἰχνος.

3. (σ. θ') Ἐπιστολὴ τοῦ συγγραφέα πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπο Μύρων τῆς
Λυκίας Ἰωάννη. Ἀρχ. Ὄταν ὁ πολυεὐσπλαχνος καὶ φιλόανθρωπος δεσπότης.
Ἀκολουθοῦν: (σ. ια') Ὁ ταπεινὸς ἀρχιεπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας Ἰωάννης
τοῖς ἐντευξομένοις. Ἀρχ. Τὸ παρὸν βιβλίον μετὰ σκέψεως θεωρήσας, εὖρον
αὐτὸ συνᾶδον, (σ. ιδ') τοῦ ἴδιου ἐπιστολὴ πρώτη πρὸς τὸ συγγραφέα, (σ. ιστ')
τοῦ ἴδιου ἐπιστολὴ δευτέρα πρὸς τὸ συγγραφέα, (σ. ιστ') Κυπριανοῦ ἱεροδια-
κόνου, διδασκάλου τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἐπιστολὴ πρὸς τὸ συγγρα-
φέα, (σ. ιη') Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν συγγραφέα.
Ἀρχ. Ἀνέγγων τὰς ἱερὰς καὶ ἠθικάς ὁμιλίας σου, (φ. κδ') Προκοπίου, οἰκου-
μενικοῦ πατριάρχου, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἴδιο.

4. Ἐπονται 42 ὁμιλίαι. (σ. 1) Ὁμιλία α'. Περὶ φιλαυτίας καὶ ἀπόκρισις
εἰς τοὺς πατέρας τῆς σκήτεως. Ἀρχ. Τί ἡξεύρω νὰ εἶπω ἐγὼ ὁ ἐσκοτισμένος
ἁμαρτωλός. (σ. 462) Ὁμιλία μβ'. Εἰς τὸ «ὁ Θεὸς τίς ὁμοιωθήσεται σοι;»
καὶ εἰς τὸ «ὅτι ἐπισκέπτη αὐτόν». Ἀρχ. Κατανοῶντας ὁ προφήτης καὶ πνευ-
ματοφόρος Δαβίδ.

5. (σ. 476) Διονυσίου τοῦ ἐκ Σιατίστης, Ἐπιστολὴ πρὸς τινὰ εὐλαβέστατον
μοναχὸν Δωρόθεον. Ἀρχ. Ἀνάρμοστον εἶναι ὅταν εὐρίσκειται τινὰς πάντοτε
ἐμπροσθεν τῆς πηγῆς.

6. (σ. 486) Τοῦ ἴδιου, Ἐπιστολὴ πρὸς τινὰ ἀσθενοῦντα ἀδελφὸν τοῦνομα
Διονύσιον. Ἀρχ. Ἀδύνατον νὰ μὴν φθαρῇ καὶ νὰ ξηρανθῇ κάθε φυτόν.

7. (σ. 496) Λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου. Ἀρχ. Ὁ ἀγενεὲς
Θεὸς καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων κύριος.

8. (σ. 513) Ἐγκώμιον εἰς τὸν βαπτιστὴν τοῦ Σωτῆρος, Ἰωάννην τὸν Πρό-
δρομον. Ἀρχ. Ὄταν ὁ Κύριος ὥρισεν εἰς τοὺς ἀποστόλους.

9. (σ. 527) Ἐγκώμιον εἰς τὸν θεῖον ἀπόστολον καὶ ἡγαπημένον Ἰωάννην
τὸν Θεολόγον καὶ εὐαγγελιστήν. Ἀρχ. Ἀπὸ μὲν τὸ στερέωμα, τὸν φαινόμενον
λέγω οὐρανόν.

10. (σ. 541) Ἐγκώμιον εἰς τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν τοῦ Κυρίου ἀπόστολον Θωμᾶν. Ἀρχ. *Πρὸ χρόνους πολλοὺς ἐπροφήτευσεν ὁ μακάριος προφήτης Λαβίδ.*

11. (σ. 557) Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἑνδοξον προφήτην Ἡλίαν. Ἀρχ. *Θαῦμα φρικτὸν καὶ μεγάλη ἐκπληξις ἤθελεν ἀκολουθήσει.*

12. (σ. 572) Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλήτην Δημήτριον. Ἀρχ. *Ἐὰν εἰς τοῦ κόσμου τὰ πέρατα, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ.*

13. (σ. 588). Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ τροπαιοφόρον Γεώργιον. Ἀρχ. *Πόση ἄραγε χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔγινεν.*

14. (σ. 599) Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Μαρίναν. Ἀρχ. *Ποῖος ἤθελε δυνηθῆ νὰ τιμήσῃ λίθον πολύτιμον.*

15. (σ. 614) Ἐγκώμιον εἰς τὴν ὁσίαν Μαρίαν τὴν Αἰγυπτίαν καὶ περὶ ἐγκρατείας. Ἀρχ. *Δὲν εἶναι θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅταν ἕνας ὁδοιπόρος.*

16. (σ. 624) Πίνακας περιεχομένων τοῦ βιβλίου.

17. (σ. 632) Ἐγκώμιον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος ἀρχιεπισκόπου Λαρίσσης τοῦ θαυματουργοῦ. Ἀρχ. *Καλὸν εἶναι νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸν φωτοδότην καὶ φωτοπάροχον Θεόν.*

18. (σ. 644) Ἐρώτηση τοῦ μητροπολίτη Λακεδαιμονίας Θεοφάνη: *ὅτι ἕνας χριστιανὸς ὁποῦ εἶναι βαπτισμένος... σώζεται ἢ κολάζεται;* [Ἀπάντηση Διονυσίου ἐκ Σιατίστης], Ἀρχ. *Ἐλαβα, δεσπότη μου, τὰ τετράδια μαζί μὲ τὸ εὐχετικὸν καὶ δηλωτικὸν τῆς ραββασίου.*

19. (σ. 649) [Διονυσίου ἐκ Σιατίστης;] Ἐπιστολὴ πρὸς ἱερομόναχο Λεόντιο. Ἀρχ. *Αἴτιον ὄλων τῶν κακῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν.*

20. (σ. 660) Δέκα ὁμιλίες στοὺς μακαρισμοὺς. Ὁμιλία εἰς τὸν α' μακαρισμόν. Ἀρχ. *Ὅταν ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ φιλόανθρωπος.* (σ. 705) Ὁμιλία εἰς τὸ «χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε». Ἀρχ. *Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου αἱ ὁποῖαι καὶ μακαρισμοὶ ὠνομάσθησαν.*

Διακρίνονται δύο γραφεῖς: ὁ πρῶτος στίς σελ. α' - κδ' καὶ 1 - 631 (γραφὴ μετρίου μεγέθους, δεξιοκλινὴς καὶ σελ. 572 - 631 περισσότερο γωνιώδης) καὶ ὁ δεύτερος στίς σελ. 632 - 709 (γραφὴ γρήγορη, δεξιοκλινὴς). Ἡ ἀρίθμηση τῶν σελ. α' - κδ' καὶ 1 - 631 ἔγινε ἀπὸ τὸν πρῶτο γραφέα, ἐνῶ τῶν ὑπολοίπων εἶναι μεταγενέστερη. Χρήση ἐρυθρογραφίας στὰ ἀρχικὰ καὶ τοὺς τίτλους. Κατάσταση καλὴ. Ἡ στάχωση εἶναι ἀπὸ καφὲ δέρμα, ἐπάνω σὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας μὲ ἔντυπο ἐπίχρυσο σταυρὸ στὸ μέσο τῆς ἐμπρόσθιας καὶ ὀπίσθιας ὀψέως.

Κτητορικὸ σημεῖωμα: (σ. α') *Καὶ τότε Εὐθυμίου ἱερομονάχου Β[υζαντίου].*

Τὸ ἔργο, ὅπως μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν τίτλο, εἶχε ἐτοιμαστῆ γιὰ ἔκδοση πού πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Κοσμᾶ τὸν ἐκ Καρπάθου τὸ 1928 (βλ. Κ. Χ α ρ α λ α μ π ῖ δ η, ΘΗΕ, τ. 5, σελ. 82 - 83· τὴν ἔντυπη ἔκδοση δὲν μπόρεσα νὰ συμβουλευτῶ). Σῶζεται καὶ στοὺς ἄθωνικοὺς κώδικες: Βατοπεδίου 385 (Σ. Εὐ σ τ ρ α τ ι ᾶ δ η - Ἀ ρ κ α δ ῖ ο υ Β α τ ο - π ε δ ι ν ο ῦ, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Βατοπεδίου ἀποκειμένων κωδίκων, Παρίσι 1924, σελ. 73), Σιμωνόπετρας 71 (=1339, Λ ᾱ μ π ρ ο υ, Κατάλογος Ἀγ. Ὁρουν, τόμ. Α', σελ. 122), Παντελεήμονος 975 (=6302, Λ ᾱ μ π ρ ο υ, Κατάλογος Ἀγ. Ὁ-

ρους, τόμ. Β', σελ. 435) και Σκήτης 'Αγίου Δημητρίου 14 (E. Lamberz - E. K. Λίτσα, *Κατάλογος χειρογράφων τῆς Βατοπεδινῆς σκήτης 'Αγίου Δημητρίου*, Θεσσαλονίκη 1978, σελ. 47 - 48).

4(44) Χαρτ. 19,2 × 14,4 φφ. 227

ἔτ. 1607

Νομοκάνων Μανουήλ Μαλαξοῦ (παράφραση) σὲ 420 κεφάλαια.

(φ. 1) Πίναξ τοῦ παρόντος νομίμου (περιέχονται οἱ τίτλοι 420 κεφαλαίων).

(φ. 18) Κεφ. α' Περὶ κριτοῦ ἤτοι ἀρχιερέως τοῦ εἶναι εἰς πάντας συμπαθῆς, (φ. 188) κεφ. τνδ' Τάξις πρωτοκαθεδρίας τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν, (φ. 189) κεφ. τνστ' Αἱ ἀρχιεπισκοπαί, (φ. 189^v) κεφ. τνζ' Περὶ ποῖοι ἐκ τοῦς μητροπολίτας ἔχουν τὴν σήμερον ἐπισκοπάς, (φ. 190^v) κεφ. τνη' Περὶ τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων ὅπου ἐτιμήθησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ἐγένοντο μητροπολίται καὶ περὶ ἐπισκόπων ὅπου ἐγίναν ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἀπὸ ποῦ τῶν ἀρχιεπισκόπων ἐγένοντο οὗτοι, (φ. 191^v) κεφ. τνθ' Περὶ τῶν μητροπολιτῶν, ποῖοι λέγονται ὑπέρτιμοι καὶ ἑξάρχιοι, ποῖοι δὲ ὑπέρτιμοι μόνον· οὗτοι εἶναι ὅπου ἔχουν τὰς ἐξαρχίας, (φ. 218) κεφ. κ' Περὶ ἐλεημοσύνης· Τί ἀγαθὰ λαμβάνει ἐκεῖνος ὅπου κάμνει αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην, (φ. 220) Εὐχὴ συγχωρητικὴ λεγομένη ὑπὸ ἀρχιερέως ἢ πνευματικοῦ πατρὸς εἰς τὸν μέλλοντα μεταλαβεῖν (G o a r, *Εὐχολόγιον*, σελ. 536 - 537), (φ. 223) Εὐχὴ ἐτέρα ἐπὶ μετανοοῦντα (G o a r, *Εὐχολόγιον*, σελ. 538).

Τὸ χειρόγραφο ἀποτελεῖται ἀπὸ 28 τετράδια (τὸ 2ο ἔχει 9 φφ. καὶ τὸ 14ο 10 φφ.) χωρὶς ἀρίθμηση. Ἡ γραφὴ εἶναι μετρίου μεγέθους, ὀρθία, γωνιώδης, λειτουργικὴ (ἀπὸ τὸ φ. 104 γίνεται περισσότερο ταχεία). Τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα εἶναι Γρηγόριος. Τὰ φφ. 220 - 224 γράφτηκαν ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Λεόντιο, πρόεδρο Πρεσβῶν (γραφὴ μεγάλου μεγέθους, στρογγυλή, λειτουργικὴ). Ἡ χρῆση ἐρυθρογραφίας εἶναι πολὺ συχνή στὰ ἀρχικά, στοὺς τίτλους καὶ στίς ἐνδείξεις τῶν πηγῶν ἀπὸ τίς ὁποῖες καταρτίστηκαν τὰ κεφάλαια. Κατάσταση καλὴ. Ἡ στάχωση πάνω σὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας μὲ χρῆση δέρματος στὴ ράχη.

Σημειώματα γραφέων: (φ. 219) + Δῶρον τὸ παρὸν τοῦ Θεοῦ συνεργεία / ἔγραψεν ἰδοὺ γρηγόριος ἐν πόλει / + Ἐγράφη ἐπὶ ἔτους ζριε' ἰνδ(ικτιῶνος) ε'.

(φ. 224) Ἐγράφησαν αὐταὶ αἱ εὐχαὶ παρ' ἐμοῦ ἐλαχίστου Λεοντίου ἀρχιερέως / καὶ προέδρου Πρεσβῶν ἐν τῷ Τρυγοβύστῳ ἀχμυ Σεπτεμβρίου ἰνδ(ικτιῶνος) ια.

Ἄλλα σημειώματα: (φ. 1) Καὶ τότε Εὐθυμίου ἱερομονάχου Β[υζαντίου] (ἀρχ. 19ου αἰ.).

(φ. 219) ἔτος μ.Χ. 1607 ὑπάρχει τετράδια νζ (προφανῶς ὁ γραφέας αὐτοῦ τοῦ σημειώματος ὑπολόγισε 4 φύλλα γιὰ κάθε τετράδιο).

(φ. 224) αἰωδ' μαῖον ζ / ἀγόρασα τόδε τὸ βιβλίον παρὰ / τοῦ κ(υρί)ου κ(υρί)ου Παρθενίου Σιναΐτου / γρόσια τὸν ἀριθμὸν 100! / Κύριλλος ἀρχιμανδρίτης καὶ Πάριος. (Πίν. 13 καὶ 14).

5(45) Χαρτ. 19 × 13,7 φφ. 196

ἔτ. 1629

Νομοκάνων [τοῦ τύπου «πάνυ ὠφέλιμον»] σέ 399 κεφάλαια.

Τίτλος (φ. 1): Συνοδικοὶ κανόνες τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

φ. 1 Πίνακας τῶν περιεχομένων (περιέχονται οἱ τίτλοι 385 κεφαλαίων).

φ. 16 Προοίμιο. Ἀρχ. Ὁ δεχόμενος τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων.

φ. 25 Συνοδικοὶ κανόνες καὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Κεφ. α' Ὁ χειροτονῶν παρ' ἐνορίαν σὺν τῷ χειροτονουμένῳ καθαιρείσθω, (φ. 190) κεφ. τζθ' [399] Περί πῶς γράφεται ἡ ὁμολογία εἰς διάκον ὅταν τὸν χειροτονῇ ὁ ἀρχιερέας.

φ. 191 Εὐχὴ ἣτις λέγεται ὑπ' ἀρχιερέως ἢ ιερέως πνευματικοῦ ἐπὶ τὸν μέλλοντα μετπλαβεῖν.

φ. 193 Τοῖς ἀπανταχοῦ εὕρισκομένοις ιερομονάχοις τε καὶ λαϊκοῖς. . . Θησαυρὸς κεκρυμμένος καὶ πηγὴ ἐσφραγισμένη, τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις.

φ. 196^v Περί πῶς δεῖ εὐρεῖν τὸ ἐωθινὸν καὶ τὸν ἥχον.

Ἡ γραφὴ εἶναι μετρίου μεγέθους, ἀνειμένη, μὲ πολλὰς βραχυγραφίας. Μελένη μαύρη, ἐξίτηλη στὸ κείμενο καὶ κόκκινη στὰ ἀρχικά, στοὺς τίτλους τῶν κεφαλαίων καὶ στίς ἐνδείξεις τῶν πηγῶν τῶν ἀντίστοιχων κειμένων, οἱ ὁποῖες βρίσκονται στὴν ὡς τοῦ χφ., κάθετα πρὸς τὸ κείμενο. Ὁ ἀνορθόγραφος γραφέας τοῦ νομοκάνονα εἶναι ὁ ιερομόναχος Ἀρσένιος. Στάχωση νεώτερη, μὲ καφὲ δέρμα στὴ ράχη. Κατάσταση καλὴ.

Σημείωμα τοῦ γραφέα: (φ. 194^v) ἐγράφη τὼ παρὸν βιβλίον ἐπὶ χείρας τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἀμαθῆ τοῦ ἐν ἱερεῦσι Ἀρσενίου ιερομονάχου ἐν ἔτει [. . .] ἀπο κτήσεως κόσμου ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ σάρκα γενήσεως αχθῶ ἐν μηνὶ Ἰουνίου ἡμέρα 5 τέλος καὶ τῷ θεῷ δόξα.

Ἄλλο σημείωμα: (φ. 57^v) 1674 ἐν μηνὶ Ἀπριλίου ἀπεθανε ὁ Μανόλης Γούναρι. (Πίν. 15).

6 (46) Χαρτ. 10 × 6,8 φφ. 76

16ος αἰ. κολοβὸ

1. (φ. 1) Ἱστορίαι καὶ σύγγραμμα τοῦ Συμεὼν μαγίστρου καὶ λογοθέτου περὶ τοῦ καλλίστου ναοῦ τῆς Θεοῦ Λόγου Σοφίας καὶ πῶς ἐτελειώθη. Ἀρχ. Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐβασίλευσε ἔτη τριάκοντα τρία, τὸ δὲ δωδέκατον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν δορυμικήν. Τελ. ὁ ὁποῖος εἶναι τὴν σήμερον παλάτιον τοῦ σουλτὰν Μεχμέτη ὁποῦ ἐπῆρε τὴν πόλιν. Στέκονται δὲ ὀλίγα ἀπὸ τὰ κτίσματα ὁποῦ ἔκτισεν ἡ βασιλίσσα ἕως τὴν σήμερον ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα. . . ἀμήν.

2. Ἀσκητικὲς διηγήσεις. (φ. 47) Τῆς ὁσίας καὶ Θεοφόρου μητρὸς ἡμῶν Ταῖσίας λόγος πάνυ ὠφέλιμος. Ἀρχ. Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες γνήσιοι, βούλομαι ὑμῖν διηγήσασθαι. Τελ. Μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς, ἡγοῦν τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν, τρισὶν ἡμέραις νοσήσασα ἐκνιμήθη ἐν δόξῃ, μεθ' ἧς δώῃ ἡμῖν τῆς κληρονομίας εὐρεῖν. . . ἀμήν. (Πρβλ. BHG³ 1696). (φ. 56) Ἐλεγε τις τῶν Θηβαίων γερόντων (F. Nau, *Histoires des solitaires Egyptiens*, *Revue de*

l'Orient Chrétien 13 (1908), σελ. 275 - 276). (φ. 39) Τοῦ αὐτοῦ κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν λόγος ἕτερος. Ἀρχ. *Ποίῳ δεσμῷ συνέχεται ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου μὴ τρέχειν εἰς τὰ κακά*; Τελ. *Πόσον βοηθοῦσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τὰ φέροντα τὴν αἰσχύνην πράγματα*.

Ἡ γραφή εἶναι γωνιώδης, λειτουργική, ἐπιμελημένη, ἀπὸ ἐπιδέξιο ἀλλὰ ἀνορθόγραφο γραφέα. Συχνή χρήση ἐρυθρογραφίας στὰ ἀρχικά καὶ στοὺς τίτλους. Μελάνη μαύρη ἐξίτηλη. Ἡ στάχωση εἶναι νεώτερη, μὲ δέρμα στὴ ράχη καὶ ἡ κατάσταση τοῦ χφ. εἶναι καλή.

Σημείωμα· (φ. 30^v) *Νεοφητος ἱερομόναχος*. (Πίν. 16).

7 (47) Χαρτ. 29,8 × 20,5 φφ. 87

19ος αἰ.

Βενιαμὶν τοῦ Λεσβίου Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς.

(φ. 1) Στοιχεῖα μεταφυσικῆς τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου κυρίου Βενιαμὶν τοῦ Λεσβίου (σέ 402 παραγράφους: ἕκδ. Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς παρὰ Βενιαμὶν Λεσβίου. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ἐκ τῆς Τυπογραφίας τοῦ Ἰωάννου Συνεῖρερ, 1820: Γκίνη - Μέζα, ἀρ. 1271).

Τὰ φφ. 36 - 37, ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὶς παραγράφους 183 - 187, εἶναι ἄγραφα. Ἡ γραφή εἶναι ταχεία, ἀγροῖκος καὶ δυσανάγνωστη. Ἡ μελάνη ἐξίτηλη, ἔχει βαθὺ καφέ χρῶμα. Γραφέας εἶναι ὁ Ἰωάννης Κυδωνιεύς. Τὸ χφ. εἶναι σταχωμένο μὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας καὶ ἡ κατάστασή του εἶναι πολὺ καλή.

Σημείωμα τοῦ γραφέα: (φ. 86) *Τέλος τῆς Μεταφυσικῆς παρὰ Ἰωάννου Κυδωνιαῖος*.

8 (48) Χαρτ. 19,5 × 15,3 φφ. 166

18ος αἰ.

Ἑρμηνεία σὲ ἀποστολικά ἀναγνώσματα (σὲ παράφραση).

(φ. 1). Ἑρμηνεία κατὰ ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν εἰς τοὺς ἀποστόλους ὁποῦ λέγονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ κάθε ἄλλην ἑορτὴν ὅλου τοῦ χρόνου, ἐκ τῆς τοῦ Χρυσοστόμου Ἑρμηνείας κατ' ἐκλογὴν ἐρανισθεῖσα διὰ τὸ εὐμνημόνευτον. Τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων. Ἀρχ. *Ποῖος εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων*, (φ. 166^v) Τελ. *πολὺν περισσότερον θέλει μᾶς ἀγαπήσει καὶ θέλει μᾶς χαρίσει τὴν ἐπουρανίον του βασιλείαν. . . τοῦ τὰ πάντα εἰρηνοποιήσαντος ἀμὴν. Γένοιτο*.

Ἡ γραφή τοῦ χειρογράφου εἶναι ἐπιμελής, ταχεία, φιλολογική. Δὲν γίνεται χρήση ἐρυθρογραφίας. Διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση καὶ εἶναι ἀστάχωτο.

Σημειώματα: (φ. 1) *Καὶ τότε Εὐθυμίου ἱερομονάχου Βυζ[αντίου]*.
Καὶ τότε τῆς ἐν Ὑδρᾷ Μονῆς τοῦ Π. Ἡλιοῦ.

9 (49) Χαρτ. $21 \times 15,5$ φφ. Z + 141 + γ έτ. 1803

Μαθηματάριο (μὲ διάστιχη ψυχαγωγικὴ ἐρμηνεία).

1. (φ. 1) [Ἰσοκράτους, Πρὸς Δημόνικον]. (ἐκδ. Fr. Blass, Λιψία² 1913, τόμ. Β', σελ. 41).

2. (φ. 6^v) Τοῦ αὐτοῦ, Πρὸς Νικηκλέα περὶ βασιλείας. (β.π., τόμ. Α', σελ. 13).

3. (φ. 23) Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως λόγος περὶ προσευχῆς (Migne, PG 50, 775).

4. (φ. 34^v) Λουκιανοῦ Σαμοσατέως περὶ τοῦ ἐνυπνίου, ἥτοι βίος Λουκιανοῦ (ἐκδ. A. M. Harmon [Loeb] τόμ. 3, σελ. 214).

5. (φ. 47) Κανόνες διαφόρων ἐορτῶν. Ὁ κανὼν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, φ. 55 κανὼν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, φ. 69 κανὼν τῶν ἁγίων Θεοφανίων, φ. 83^v κανὼν τῆς Ὑπαπαντῆς, φ. 90 κανὼν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, φ. 98 κανὼν τῶν Βαΐων, φ. 105 κανὼν τῆς Μ. Δευτέρας, φ. 107^v κανὼν τῆς Μ. Τρίτης, φ. 108^v κανὼν τῆς Μ. Τετάρτης, φ. 111 κανὼν τῆς Μ. Πέμπτης, φ. 118^v κανὼν τῆς Μ. Παρασκευῆς, φ. 121^v κανὼν τοῦ Μ. Σαββάτου, φ. 130^v κανὼν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, φ. 135 κανὼν τῆς Πεντηκοστῆς.

Ὁ κώδικας εἶναι ἡμιτελής (ἐλλείπουν ἡ ψυχαγωγικὴ ἐρμηνεία ἀπὸ φ. 138^v κέ. καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀρχικά). Λευκὰ φφ. 22^v, 44^v, 46^v, 68^v. Γραφὴ ταχεία, ἀγροῖκος, δυσανάγνωστη. Κατάστασις καλὴ. Τὸ χφ. εἶναι ἀστάχωτο.

Σημειώματα γραφέα: 1) (φ. 89^v) Τέλος καὶ τοῦ παρόντος κανόνος ὑπ' ἐμοῦ τοῦ Νικολάου Βελισσαροπούλου ἡμέρα Πέμπτη τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου.

2) (φ. 134) 18003 [1803] Φεβρουαρίου 24. Ἐτελεσθή ὁ παρὼν κανόνας. Νικόλαος γέγραφα.

Κτητορικὸ σημεῖωμα· (φ. Ζ^v) Καὶ τότε Εὐθυμίου ἱερομονάχου Βυζ[αντίου].

10 (50) Χαρτ. $23,2 \times 16$ σελ. λβ + 436 έτ. 1819

Κατηχήσεις Θεοδώρου Στουδίτου (σὲ παράφραση).

Τίτλος: (σ. α') Βιβλίον κατηχητικὸν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Στουδίτου ἀνέκδοτον, ἐξηγηθὲν μὲν παρὰ τινος διδασκάλου ἀνωνύμου, ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἀθῶνος. Νῦν δὲ μετεγράφη ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου Φιλοθέου, προτροπῇ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς καὶ καθηγουμένου ἡμῶν κυρίου Εὐθυμίου, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀδελφῶν, αῶιθ (1819).

1. (σ. γ') Προεισαγωγικά. [Φιλοθέου ἱερομονάχου] Προοίμιον ἐγκωμιαστικὸν ἐν ᾧ καὶ μικρὸς ἔπαινος ἀπὸ ἰδιωτικῶν χειλέων προσφερόμενος τῷ μεγάλῳ πατρὶ ἡμῶν Θεοδώρῳ τῷ ὁμολογητῇ καὶ Στουδίτῃ. Ἀρχ. Ἡ Παναγία Τριάς ὁ Θεὸς εἶναι ἓνα φῶς ἀπρόσιτον. (σ. ιστ^v) Εὐχὴ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν. Ἀρχ.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀνοίξον τὰ ὄψα. (σ. ιζ') Πίνακας τῶν κατηχήσεων. (σ. κθ') Εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Θεόδωρον τὸν Στουδίτην μεγαλυνάριον. (σ. λα') Θεοδώρου Στουδίτη ἐπίγραμμα. Εἰς ἀποτασσομένους (P. S p e c k, *Theodoros Studites, Iamben*, Βερολίνο 1968, σελ. 116). (σ. λβ') Διάφορα χωρία ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή.

2. (σ. 1) Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ ἡγουμένου τῶν Στουδίων, κατηχήσεις πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς καὶ ὑποτασσομένους. Κατήχησις α'. Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ. "Ὅτι πρέπει νὰ διάγωμεν μὲ ἀγῶνα εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν. Ἀρχ. Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐπειδὴ χάριτι Θεοῦ ἡξιώθημεν καὶ ἐορτάσαμεν τὸ ἅγιον Πάσχα. (σ. 379) Κατήχησις οβ'. Τῷ Σαββάτῳ τοῦ δικαίου Λαζάρου. Περὶ μνήμης θανάτου καὶ ὅτι ἔλεγχος καὶ κατήγορος μᾶς γίνονται οἱ δαίμονες καὶ πρὸ τῆς ἐξόδου μας. Ἀρχ. Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, τί ἄλλο πρᾶγμα ἤθελε γένῃ τοσοῦτον καλὸν καὶ ὠφέλιμον.

3. (σ. 385) Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅτι οἱ ἄδελφοὶ πρέπει μὲ ἀγάπην καὶ εἰρήνην νὰ εὐρίσκονται ἀναμεταξύ τους εἰς τὸ κοινόβιον. . . Ἀρχ. Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, διδάσκει μας ὁ μέγας Μακάριος καὶ λέγει ὅτι οἱ ἄδελφοὶ χρεωστοῦν μὲ ἀγάπην πολλήν καὶ καθαρὰν νὰ συγκατοικοῦν (παράφραση τῆς Ὁμιλίας Γ' στὴν ἔκδοσιν τῶν H. D ö r r i e s - E. K l o s t e r m a n n - M. K r o e g e r, *Die 50 geistlichen Homilien des Makarios*, Βερολίνο 1964, σελ. 20 κέ.).

4. (σ. 395) Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὅτι ὁ προσεστὼς ὅταν δὲν ἐλέγχῃ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἔχει μεγάλην κόλασιν. . . Τῇ Τετάρτῃ τῆς Ἀναλήψεως. Ἀρχ. Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, μᾶς διδάσκει ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰ Ἠθικά του, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἐνεπιστεύθη φροντίδα.

5. (σ. 404) Τοῦ αὐτοῦ, ὅτι πρέπει νὰ φανερώνη ὁ μοναχὸς εἰς τὸν προσεστῶτα ὅλα τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας του. . . Τῇ Δευτέρᾳ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν. Ἀρχ. Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, μᾶς διδάσκει ὁ Μ. Β. ὅτι ὁ ὑποτακτικὸς μοναχὸς ἂν θέλῃ νὰ λάβῃ προκοπὴν.

6. (σ. 408) Τοῦ αὐτοῦ, ἂν ἡ ἐγκράτεια εἶναι ἀναγκαία εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ μέλλει νὰ ζῇ μὲ εὐσέβειαν. . . Ἀρχ. Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ Μ. Β. μᾶς ἀποκρίνεται λέγοντας ὅτι πὼς εἶναι ἀναγκαία ἡ ἐγκράτεια, φανερόν εἶναι.

7. (σ. 421) Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου (συμπλήρωση τῆς ἀκολουθίας· περιέχονται τροπάρια τοῦ ὁρῶρου, τῆς λιτῆς καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ).

Ἡ σελιδαρίθμηση ἔγινε μὲ τὸ χέρι τοῦ γραφέα. Ἡ γραφή εἶναι ὀρθία, ἐπιμελημένη καὶ χωρὶς συντομογραφίας. Χρήση ἐρυθρογραφίας γίνεται στὰ ἀρχικὰ καὶ στοὺς τίτλους. Λευκὲς σελίδες: 417 - 420 καὶ 433 - 436. Στάχωση μὲ μαῦρο δέμα σὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας. Κατάσταση ἄριστη. Γραφέας τοῦ χειρογράφου, ὅπως δηλώνεται ἤδη στὸν τίτλο (σ. α'), εἶναι ὁ ἱερομόναχος Φιλόθεος, ἓνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους οἰκιστὰς τῆς μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλίου καὶ μετέπειτα ἡγούμενος τῆς μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Λογγοβάρδας στὴν Πάρο

(Έμ. Σ α γ κ ρ ι ώ τ η, *Ίστορία τῆς ἐν Πάρῳ Ἱερᾶς μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Λογγοβάρδας*, Πύργος 1926, σελ. 32 - 34). Τὸ ἴδιο ἔργο περιέχεται καὶ στὸ χφ. ἀρ. 10 τῆς Μονῆς Λογγοβάρδας (Ν. Α. Λ ι β α δ ἄ ρ α, *Κατάλογος χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Πάρῳ Ἱ. Μ. τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς «Λογγοβάρδας»*, ΔΙΕΕ 14 (1960), σελ. 375 - 376).

Σημειώματα: 1) (σ. α') Καὶ τότε *Εὐθυμίου ἱερομονάχου Β(υζαντίου)*.

2) (σ. 423) Σὲ ἐπικολλημένο τεμάχιο χαρτιοῦ: *Ἐδέθη παρὰ Χατζι-Ἡσυχίου ἱερομ(ο)νάχου καὶ βιβλιοδέτου 1878 Φ(εβρουαρίου) 28.*

3) (σ. 423) Κάτω ἀπὸ τὸ ἐπικολλημένο χαρτί: *Εἰς τοὺς 1841 Σεπτεμβρίου 15 ἐχειροτονήσαμεν τὸν μοναχὸν καὶ ἱεροδιάκονον Δωρόθεον πρεσβύτερον καὶ τὸν Γρηγόριον ἀπὸ μοναχὸν ἱεροδιάκονον. Εἰς τοὺς 1841 Σεπτεμβρίου 16 ἐχειροτονήσαμεν τὸν μοναχὸν καὶ ἱεροδιάκονον Γρηγόριον πρεσβύτερον καὶ τὸν Δωρόθεον ἀπὸ μοναχὸν ἱεροδιάκονον.*

4) (σ. 432) *Εἰς τοὺς αωιη [1818] Ὀκτωβρίου ε' ἐχειροτονήσαμεν τὸν μοναχὸν καὶ ἱεροδιάκονον Θεοδόσιον πρεσβύτερον. Εἰς τοὺς αωιθ' [1819] Μάϊον γ: ἐχειροτονήσαμεν τὸν μοναχὸν καὶ ἱεροδιάκονον Ἀρσένιον πρεσβύτερον καὶ τὸν Δωρόθεον ἀπὸ μοναχὸν ἱεροδιάκονον.*

11 (51) Χαρτ. 19 × 12 φφ. Δ' + σελ. 113

ἔτ. 1752

Ἐκλογὲς ψαλμῶν σὲ διάφορες ἑορτὲς (Πολυέλεοι).

φ. Γ' - Δ' Πίναξ τῆς Ἐκλογῆς. Σελ. 1 Δαβίδ τοῦ βασιλέως μέλος. Ἀρχ. *Μακάριος ἀνήρ.*

Δὲν ἀριθμοῦνται τετράδια. Σελιδαρίθμηση μεταγενέστερη. Γραφή ἐπιμελημένη, γωνιώδης, λειτουργικὴ, δεξιοκλινής. Μεγάλῃ χρήσῃ ἐρυθρογραφίας στὰ ἀρχικὰ καὶ στοὺς τίτλους. Κατάσταση καλὴ. Στάχωση νεώτερη, ἡμιδερμάτινη.

Σημείωμα τοῦ γραφέα: (σ. 113) *Ἐν ἔτει αψνβ' τῷ σωτηρίῳ*

Κτητορικὸ σημείωμα: (φ. Γ') *Καὶ τότε Εὐθυμίου ἱερομονάχου Β(υζαντίου).*

12 (52) Χαρτ. 28,5 × 19,5 σελ. β' + 131

19ος αἰ.

Ἀκολουθίες σὲ διάφορους ἁγίους.

1. (σ. 1) Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβίτου.

2. (σ. 29) Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἱεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.

3. (σ. 55) Ἀκολουθία τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν Βαρσκανοφίου Ἰωάννου, Σερίδωνος, Δωροθέου καὶ Δοσιθέου.

4. (σ. 85) Ἀκολουθία τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου καὶ Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

5. (σ. 107) Ἀκολουθία τῶν ἁγίων ἐνδόξων μαρτύρων Κάρπου καὶ Παπύλου.

6. (σ. 125) Τὰ ἐλλείποντα τροπάρια τοῦ ἁγίου Ἱεροθέου. Ἀντεγράφησαν ἐκ τῶν Μηναίων τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Ἐτυπώθησαν τὸ 1843.

Ἡ γραφή εἶναι ἐπιμελημένη, μετρίου μεγέθους, στρογγυλή, ὀρθία, χωρίς συντομογραφίες. Περίτεχνα ἐγχρώμα ἐπίτιτλα καὶ ἀρχικά. Πρὶν ἀπὸ κάθε ἀκολουθία ὑπάρχουν ὁλοσέλιδες ἐγχρωμες μικρογραφίες ποὺ παριστάνουν τοὺς ὑμνολογουμένους ἁγίους. (σελ. β' τοῦ προφήτη Ἡλία, σελ. 28 τοῦ ἁγίου Ἱεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν, σελ. 54 τῶν ἁγίων Βαρσανουφίου, Ἰωάννου, Σερίδωνος, Δωροθέου καὶ Δοσιθέου, σελ. 84 τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου, σελ. 106 τῶν μαρτύρων Κάρπου καὶ Παπύλου). Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι ἄριστη. Στάχωση ἀπὸ κόκκινο δέμας σὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας, μὲ ἐντυπες παραστάσεις, σὲ ἐγκόλπιο, τῆς Σταύρωσης στὴ μπροστινὴ ὄψη καὶ τῆς Ἀνάστασης στὴν πίσω.

13 (53) Χαρτ. 28,8 × 18 φφ. 58

ἔτ. 1819

Βίος Ἱεροθέου κτήτορος τῆς Μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ὑδρας.

φ. 1 Τίτλος: Βίος καὶ πολιτεία τοῦ μακαρίου πατρὸς ἡμῶν Ἱεροθέου τοῦ ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἀθῶ ἀσκήσαντος καὶ ἐν τῇ περιφύμῳ νήσῳ τῆς Ὑδρας σεβασμίως διασωθέντος ἐν ἔτει ,αωιγ', συγγραφεὶς παρὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ τέκνων πνευματικῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ μονὴν τὴν τιμωμένην εἰς τὸ ὄνομα τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. Ἀρχ. Ὁ ὑπεράνθρωπος καὶ ἐλεήμων Θεός, ὁ πάντοτε ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομῶν τοῦ οἴκειου πλάσματος. Τελ. καὶ πάσῃ τῇ ἐπουρανίῳ στρατιᾷ τῶν νοερῶν δυνάμεων καὶ μετὰ τῶν ἀπαξαπάντων τῶν ἁγίων εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Ἡ γραφή εἶναι βιαστική, ὀρθία, γωνιώδης. Πολλὰ ὀρθογραφικὰ λάθη μὲ προσθήκες καὶ διορθώσεις λέξεων καὶ φράσεων στὸ κείμενο ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ γραφέα καὶ ἄλλους μεταγενέστερους γραφεῖς. Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι πολὺ καλὴ καὶ εἶναι σταχωμένο μὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας.

Σημείωμα τοῦ γραφέα: (φ. 58) Ὁ παρὼν βίος ἐτελειώθη ἔτος ,αωιθ. Φεβρουαρίου ζ κατὰ τῷ Σάββατον τῶν ἐν ἀσκήσει λαμπάντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν. Παρὰ τοῖς ἐν θεῶν πεφιλειμένης καὶ ταπεινῆς διάδος Εὐθυμίου καὶ Φιλοθέου καὶ τοῖς λοιποῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος Κοσμᾶ, Θεοδοσίου, Δωροθέου, Σάββα, Ἰλαρίονος, Γερασίμου, Δοσιθέου, Ἱεροθέου, Συμεὼν καὶ Γεδεών. Οὗτοι εἰσεῖν οἱ ἐξ Ἀγίου Ὁρους ἐλθόντες ἐνθάδε καὶ ἀνεγείραντες τὴν σεβασμίαν μονὴν ταύτην. Ἀόξα τῷ Θεῷ Ἀμήν.

14 (54) Χαρτ. 19,5 × 13,8 φφ. 118

19ος αἰ.

Μεταφυσικὴ Βαῦμάιστερ.

φ. 2 Τὰ πρὸ τῆς μεταφυσικῆς εἰωθότα προλέγεσθαι, ἐνθα καὶ περὶ τῆς φύσεως. κεφ. Α'. Ἀρχ. Φιλοσοφία τὸ θεϊότατον ἅμα καὶ κάλλιστον τοῖς ἀνθρώποις εἶναι μάθημα. φ. 117 κεφ. τιστ. Ἀρχ. Ἐξ ὧν περὶ Θεοῦ εὐρήκαμεν ταῦτα ἀνατρέπει τὰ πορίσματα (Μετάφραση ἀπὸ τὰ λατινικὰ τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Φρειδ. Χρ. Baumeister ἀπὸ τὸν Δημήτριο Ν. Δάρβαρη. Βλ. Κ. Σάθα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σελ. 564 - 565).

Γραφή ἀγροῦκος, ταχεία. Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι ἄριστη καὶ ἡ στάχωση ἡμιδερμάτινη.

Κτητορικὸ σημεῖωμα: φ. 1 *Καὶ τόδε Εὐθυμίου ἱερομονάχου Βυζ(αντίου).*

15 (55) 23 × 17,5 φφ. 53

19ος αἰ.

Κατάστιχο ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ὑδρας.

φ. 1. Εἰς δόξαν Χριστοῦ † 1815 Μαρτίου 1. Κατάστιχον τοῦ ἐν Ὑδρᾷ νεοκτίστου μονυδρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, τῶν κυριωτέρων ἐσόδων τε καὶ ἐξόδων εἰς τὰς οἰκοδομὰς καὶ κτήματα.

Τὸ κατάστιχο περιέχει ἐγγραφεὲς ἀπὸ 1 Μαρτίου 1815 ὡς τὸν Αὐγούστο τοῦ 1835. (φ. 1^ν - 2^ν): ἔσοδα 1815 - 1834· φ. 7^ρ-v: ἔσοδα 1834 - 1835· φ. 4 - 6^ν καὶ 8 - 14: ἔξοδα τῆς ἐκκλησίας 1815 - 1833· φ. 19 - 53: ἔξοδα τῆς μονῆς σὲ κτήρια καὶ κτήματα 1815 - 1835).

Τὸ χειρόγραφο, γραμμένον ἀπὸ διάφορους γραφεῖς, ἔχει πολλὰ λευκὰ φύλλα. Ἡ κατάστασή του εἶναι καλὴ καὶ ἡ στάχωση ἀπὸ δέρμα σὲ χαρτόνι βιβλιοδεσίας.

16 (56) Χαρτ. 33,4 × 23,8 σελ. 276

19ος αἰ.

Κώδιξ τῆς μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ὑδρας 1838 - 1846.

1. (σ. 4 - 5) Ὑγια λείψανα, ἱερὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τῆς μονῆς.

2. (σ. 12 - 15, 26 - 44, 54 - 55, 59, 70 - 71, 76). Κτήματα ἀκίνητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ.

3. (σ. 146, 150, 154, 158, 162) Ἀπογραφὴ ζώων μονῆς (ἐτῶν 1838 - 1846)

4. (σ. 172) Μεταγραφὴ χρεῶν Ἱ. Μονῆς καὶ ἐξοφλήσεις τόκων.

5. (σ. 250 - 251) Τὸ προσωπικὸν τῶν εὐρεθέντων μοναχῶν (1838 - 1846).

6. (σ. 260) Περίληψις τῶν εὐρεθέντων ὑπηρετῶν ἐκάστου ἔτους (1838 - 1846).

7. (σ. 266) Τὸ προσωπικὸν τῶν κατὰ καιροὺς εἰσερχομένων ὑπηρετῶν (1838 - 1846).

Πολλὰ λευκὰ φύλλα. Τὸ χειρόγραφο, γραμμένον ἀπὸ διάφορους γραφεῖς, διατηρεῖται σὲ ἄριστη κατάσταση καὶ εἶναι σταχωμένον μὲ δέρμα.

Σημείωμα στὸ πρῶτο παράφυλλο: *Τὸ παρὸν βιβλίον περιέχει σελίδας διακοσίας ἐβδομήκοντα ἑξ, ἥτοι ἀρ. 276 καὶ χρησιμεύει διὰ Μέγα Κώδικα τῆς ἐν Ὑδρᾷ μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ 12 Αὐγούστου 1838. Ὁ ἡγούμενος· Εὐθύμιος ἱερομόναχος. Οἱ σύμβουλοι· Δωρόθεος ἱεροδιάκονος, Ἀγάθων μοναχός.*

17 (57) Χαρτ. $35,2 \times 23,8$ φφ. 60 19ος αἰ.

Πρωτόκολλο ἀλληλογραφίας Ἱερᾶς Μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ὑδρας.

Περιλαμβάνει ἐγγραφές ἀπὸ 12 Αὐγούστου 1838 ὡς τὸ 1862.

Πολλὰ λευκὰ φύλλα. Γραφή διαφόρων γραφῶν. Τὸ χειρόγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση καὶ εἶναι σταχωμένο μὲ δέρμα.

18 (58) Χαρτ. $30,8 \times 21,5$ φφ. 120 19ος αἰ.

Κτηματολόγιο τῆς Μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ὑδρας.

Καταγράφονται οἱ τίτλοι ἰδιοκτησίας ἀπὸ 12 Αὐγούστου 1838 ὡς τὸ 1846.

Πολλὰ φύλλα λευκά. Τὸ χειρόγραφο γραμμένο ἀπὸ διάφορους γραφεῖς διατηρεῖται σὲ ἀριστη κατάσταση.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

1. Χαρτ. $21,6 \times 15$ φφ. 135 19ος αἰ.

Εἰρμολόγιο.

φ. 1. Τὸ καλοφωνικὸν εἰρμολόγιον ἐν ᾧ περιέχονται πάντες οἱ μελοποιηθέντες καλοφωνικοὶ εἰρμοὶ εἰς τὰς παρελθούσας τρεῖς ἑκατονταετηρίδας. Ἐξηγηθέντες παρὰ τῶν μουσικοδιδασκάλων Γρηγορίου τοῦ Λαμπαδαρίου καὶ Χουρμουζίου, κατὰ τὴν παράδοσιν Πέτρου Λαμπαδαρίου καὶ Πέτρου τοῦ Βυζαντίου. Ἐπεὶ δὲ κρατήματα κατὰ τοὺς ὀκτὼ ἤχους ἀνήκοντα ἐκάστῳ εἰρμῷ ἐν ᾧ δεῖ ψάλλεσθαι.

Γραφή ἐπιμελημένη, ταχεία, μὲ μεγάλη χρῆση ἐρυθρογραφίας. Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι ἀριστη καὶ εἶναι σταχωμένο στὴ ράχη μὲ δέρμα.

2. Χαρτ. $20,5 \times 15$ φφ. Β + 181 ἔτ. 1830

1. (φ. 1) Συλλογὴ ἰδιομέλων καὶ ἀπολυτικίων καὶ ἄλλων τινῶν μελῶν τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, τοῦ τε Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου μελλισθέντων παρὰ Μανουὴλ πρωτοψάλτου, ὡς ψάλλονται ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.

2. (φ. 127) Εἰρμολόγιον σὺν Θεῷ ἀγίῳ περιέχον τοὺς εἰρμούς τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ συντεθὲν δὲ παρὰ κυρ Πέτρου τοῦ Βυζαντίου.

3. (φ. 181) Ἀπὸ μεταγενέστερο γραφέα. Πολυχρονισμὸς μελοποιηθεὶς καὶ τονισθεὶς ὑπὸ Χαραλάμπους Φλωροπούλου (ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων Γεωργίου τοῦ Α' καὶ Ὀλγας).

Ἡ γραφή τοῦ χειρογράφου εἶναι γρήγορη, ἀλλὰ ἐπιμελημένη, μὲ χρήση ἐρυθρογραφίας. Διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάστασις καὶ εἶναι σταχλωμένο μὲ δέρμα ἐπάνω σὲ ξύλινες πινακίδες.

Σημειώματα τοῦ γραφέα: (φ. 126) *Τῇ 9 Δεκεμβρίου 1830 Ὑδρα.*

(φ. 180) *Ἐργόφῃ παρ' ἐμοῦ Μιχαὴλ Ἀντωνίου Κάλλου Ὑδρέου τῷ 1830 κατὰ μῆνα Δεκέμβριον.*

ΜΕΤΟΧΙ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

1. Χαρτ. 33 × 22,5 φφ. 10

19ος αἰ.

Ἀκολουθία νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Χίου.

φ. 1 Μηνὶ Νοεμβρίῳ κστ' μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Χίου τοῦ κατὰ τὸ ,αωζ [1807] ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐν ταῖς Κυδωνίαις ἀθλήσαντος. φ. 6 - 8^ν Τὸ συναξάριο (BAG, σελ. 86).

Ἡ γραφή εἶναι ὀρθία, ἐπιμελημένη, χωρὶς χρήση συντομογραφιῶν. Ἐπίτιτλα ἐγχρωμα καὶ πλούσια ἐρυθρογραφία. Τὸ χειρόγραφο εἶναι ἀστάχωτο, ἀλλὰ διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση.

Σημείωμα σὲ δίστηλο: (φ. 5).

*Ἡ φυλλὰς αὕτη ἦν ὁρᾷς καλέ μου ἀναγνώστα
ἐργόφῃ διὰ συνδρομῆς καὶ ἔξοδα κάμποσα
τοῦ χρηματίσαντος ἐδῶ πρῶτον ταξιδιώτου
προηγούμενου εὐλαβοῦς πάνυ καὶ Λαυριώτου
ἐκείνου τοῦ γνωστοῦ ὑμῖν παπᾶ κὺρ Εὐθυμίου
χρόνους ὧδε διέτρυψε, πνευματικοῦ Λεσβίου
παρ' οὗ καὶ ἀφιέρωται εἰς τοῦτον τοῦ ὁσίου
θαυματοργοῦ πατρὸς ἡμῶν ναδὸν Ἀθανασίου
ἐνδον κειμένου πόλεως τῆς περιφήμου Ὑδρας
εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἅμα καὶ σωτηρίας
τῶν ἀνυμνούντων εὐλαβῶς καὶ ἀναγινωσκόντων
ἔχουσι καὶ τὸν ἅγιον πάντοτε βοηθὸν των.*

Γιὰ τὸν Εὐθύμιο Λαυριώτη βλ. Ἀ. Λιγνὸς, *Ἱστορία τῆς Νήσου Ὑδρας*, τόμ. 1, Ἀθήνα 1946, σελ. 198. Τὸ ὕψιόν, *Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας*, τόμ. 14, σελ. 193 - 195.

2. Χαρτ. 33 × 22,5 φφ. 12

19ος αἰ.

Ἀκολουθία ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτη.

φ. 1 Μηνὶ Ἰουλίῳ ε' μνήμη τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἀθῶ. Στὰ φφ. 6 - 11 οἱ κανόνες τῆς ἐορτῆς (πρβλ. Ἀθ. Κ -

μίνη, *Ῥυμνογραφικά εἰς ὄσιον Ἀθανάσιον τὸν Ἀθωνίτην*, ΕΕΒΣ 32 (1963), σελ. 275 - 276 καὶ σελ. 302 - 303).

Ἡ γραφή ἴδια μὲ τοῦ χειρογράφου ἀρ. 1. Πλούσια ἐρυθρογραφία στὰ ἀρχικά καὶ τοὺς τίτλους. Διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση καὶ εἶναι ἀστάχωτο.

3. Χαρτ. $20,6 \times 13$ φφ. 40

18ος αἰ.

Ἀκολουθία ἀγιασμοῦ καὶ διάφορες εὐχές.

1. (φ. 1) Μικρὸς ἀγιασμὸς κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

2. (φ. 9) Εὐχαὶ διαφόρων ἀγίων κατὰ νόσων βοῶν καὶ ἐτέρων φυτῶν καὶ ἀρούρων. φ. 9 Εὐχὴ τοῦ ἀγίου Μιχαὴλ Συνάδων εἰς τὴν πληγὴν τῶν ἀκρίδων. φ. 10 Εὐχὴ ἱκετήριος λεγομένη ἐπὶ πάσῃ πληγῇ. φ. 12^ν Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι ποίμνην (G o a r, *Εὐχολόγιον*, 589) φ. 13. Εὐχὴ εἰς κῆπον, εἰς ἀμπελῶνας καὶ εἰς χωράφια (G o a r, *Εὐχολόγιον*, 554). φ. 13^ν Εὐχὴ λεγομένη ἐπὶ πᾶσαν ὀπώραν καὶ σταφυλὴν. φ. 14 Εὐχὴ ἱκετήριος λεγομένη εἰς τὰς ἀκάρπους ἐλαίας. φ. 15 Εὐχὴ τοῦ ἀγίου Μοδέστου εἰς πᾶσαν νόσον βοῶν καὶ παντὸς κτήνους. φ. 16 Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι κάμινον (G o a r, *Εὐχολόγιον*, 571). φ. 16^ν Εὐχὴ ἐπὶ δυσκρασίας ἀέρων καὶ κλύδωνα θαλάσσης (G o a r, *Εὐχολόγιον*, 636 - 637).

3. (φ. 17) Ἐκλογαὶ ψαλλόμεναι μετὰ τὸν πολυέλαιον εἰς πάσας τὰς δεσποτικὰς ἑορτὰς καὶ τῶν ἀγίων.

4. (φ. 38) Εὐχὴ εἰς τὰ κουκούλια. Ἀρχ. *Βασιλεῦ ὕψιστε καὶ ἐπουράνιε Θεέ.*

5. (φ. 39) Εὐχὴ τοῦ Μιχαὴλ Συνάδων εἰς τὴν πληγὴν τῶν ἀκρίδων. Ἀρχ. *Σοὶ προσπίπτομεν ἅγιε.*

Ἡ γραφή εἶναι πολὺ ἐπιμελημένη, ὀρθία, λειτουργικὴ. Γίνεται μεγάλη χρῆσις ἐρυθρογραφίας στὰ ἀρχικά καὶ στοὺς τίτλους. Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι καλὴ καὶ εἶναι ἀσταχωμένο πρόσφατα μὲ δέρμα.

ΑΡΧΕΙΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΥΔΡΑΣ

1. Χαρτ. $23,5 \times 16$ φφ. 146

19ος αἰ.

Χρησμολόγιο-Βροντολόγιο.

φ. 1 Λόγος τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου Πατάρων περὶ τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν. Ἀρχ. *Κατὰ τὴν θεόλεκτον φωνὴν τοῦ εὐαγγελίου.*

φ. 4 Ὀπτασία Ἀγαθαγγέλου Ἱερωνύμου ἐπὶ τὰ ἔτη 1279 (Π. Δ. Στεφανίτζη Λεουκάδίου, *Συλλογὴ διαφορῶν προρρήσεων...*, Ἀθήνα 1838, σελ. 143 - 199).

φ. 26 Χρησμός Ταρασίου πατρ. Κωνσταντινουπόλεως (χωρίς τὴν ἐξήγηση· V. Benešević, *Catalogus codicum... qui in monasterio sanctae Catherinae in Monte Sina asservantur*, τόμ. I, σελ. 533 - 541).

φ. 27 Ὁραμα Ἡσαίου τοῦ προφήτου. Ἀρχ. Ὁ ἀμπελὼν Κυρίου Σαβαὼθ οἶκος Ἰσραὴλ ἐστὶ.

φ. 29 Κατάλογος σουλτάνων.

φ. 30 Χρησμοὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως περὶ ἐρμώσεως καὶ ἀναστάσεως αὐτῆς (Migne, PG 107, 1129).

φ. 40 Γράμματα ὅπου ἔγραψαν τινὲς ἄγιοι εἰς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου τὸν τάφον. Ἀρχ. Τῇ πρώτῃ τῆς ἰνδίκτου ἡ βασιλεία τοῦ Ἰσμαήλ.

φ. 42 Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τοῦ παντοτινοῦ Καλανδαρίου καὶ ἄλλων τινῶν ὑποθέσεων (ἀπὸ τὸ ἔτος 1722 ὥς τὸ 2281).

φ. 57 Σφαίρα τῶν πλανητῶν.

φ. 78 Ἡρακλείου τοῦ σοφοῦ Βροντολόγιον καὶ Σεισμολόγιον τῶν ζωδίων ἐκ τῆς ἀποτελεσματικῆς ἀστροκινήσεως καὶ ἄλλα.

φ. 88 Περὶ γεννήσεως βρεφῶν εἰς τὰ δώδεκα ζώδια.

φ. 126 Περὶ ζωῆς καὶ θανάτου.

φ. 127 Πίναξ περιεχομένων.

φ. 141 Διάλογος ἐν ᾧ εἰσάγεται ὁ ἁμαρτωλὸς τῇ Θεοτόκῃ Πορταϊτίσῃ διαλεγόμενος καὶ τυχεῖν σωτηρίας δεόμενος, κατ' ἀλφάβητον. Ἀρχ. Ἀνύμφευτε, Θεόνυμφε οὐρανοῦ γῆς Κυρία.

Ἡ γραφὴ εἶναι ἀγροῖκος καὶ δυσανάγνωστη, μὲ χρήσιν ἐρυθρογραφίας. Ὁ γραφέας ἀνορθόγραφος. Τὸ χειρόγραφο κοσμεῖται μὲ ὁλοσέλιδες ἄτεχνες παραστάσεις ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν κεφαλαίων τοῦ χρησμολογίου. Βρίσκεται σὲ καλὴ κατάστασις καὶ εἶναι ἀστάχωτο.

Κτητορικὸ σημεῖωμα: (φ. 146^v) Ἐτοῦτο τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει τοῦ Πέτρου Κ. Δ. Ἀνδρέα.

ΚΡΙΤΩΝ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ

† περικριτὸν τὰς ἀρχὰς τοῦ ἵνα ὅς πάντας συμ-
 παθεῖς ἐν αὐτῇ πνεύματι τοῦ ἁγίου
 ζετῶν· ^{ὅν} κεν ^{ὅν} αὐτὸν ^ἢ μαρτυρεῖ
 Περὶ τοῦ κριτῆ τὸ τίς τὸν ἀρχὴν αὐτῆς
 τὸν δίκαιον κριτὴν καὶ αὐτὴν ἀρχὴν τὸν κτήνην ἢ χε-
 ρὴν εἶναι πρὸς πάντας συμπαθεῖς ἀμνηστία
 καὶ ἀργετον· ἀπὸ τοῦ πόλιν τὸν ἀδελφόν τὸν
 δίκαιον· καὶ αὐτὸς ἀλλοτρίως ζετῶν διαβόλῃς
 ἐν συκοφαντίαις ἐν πνεύματι· ὁ γὰρ πνεῦμα ἐπὶ
 θεοφάνειαν τὴν ἐν αὐτῇ τὴν καλὴν διάνοιαν δίκαιον·
 ὅτι πολλὰ πολλὰς τὴν φρονεῖν δίκαιον παιδί-
 ον· ἵνα τὴν αὐτὴν ἐξετάζω κριτικὴν ὑπο-
 θεσιν· τοῦ θεοῦ χρυσόστομος· λεγικὸς θεός ἵνα
 ὁ χρυσόστομος, ὅτι διέειπεν πρὸς ἡμᾶς πνεύματι
 ἡσυχαστὴν ἀποδείξει· ὁ κόσμος οὐκ ἔστιν αὐτῷ
 τοῦ ζην· ὅτι αὐτὸς οὐκ ἔστιν αὐτῷ·
 ὁ τὸν πνεῦμα πρὸς τοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ· οἱ οὗτοι

ον αν
κε, β.
ματθα.

220

ἡσυχία καὶ ἀναισθησία ἐπὶ τῇ καρδίᾳ, ἡ τῇ
 πρὸς ὁσίων μέλει· τοῦ μετὰ ταῦτα ἡσυχίας καὶ ἀναισθησίας
 ἐπὶ τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ
Κ εἰς τὸν ὅτι οὗτος κλέων, υἱὲς καὶ λό-
 γου καὶ τοῦ ζώοντος· ποιμαίνων καὶ
 αἰετὶς, ὁ αἰετὶς τὴν αἰμαρτίαν τοῦ
 κόσμου· ὁ δὲ αἰετὶς τοῖς δούλοις χρη-
 σιμώτατος χαρκοσάμενος, καὶ τῇ
 αἰμαρτίᾳ γυναικὶ, τὴν ἀφεί-
 σιν τῶν αἰμαρτίων αὐτοῦ.
 ὁ δὲ ἰατρὸς τοῦ παραμυτικῶς
 δορκοσάμενος, αὐτῇ ἀφείσθαι

[illegible][illegible]